

Taula rodona sobre la crisi de l'estat del benestar

Pagar més per a rebre menys?

En plena negociació del pacte social entre Govern, sindicats i empresaris, un debat ideològic crucial comença a prendre forma: quin és el futur de l'estat del benestar? Les condicions de vida de la majoria dels ciutadans depenen de la resposta a aquesta pregunta.

Al voltant de la taula, tres visions de fons per a un mateix dilema: què fer amb l'estat del benestar. D'una banda Vicent Franch, professor de Dret Constitucional a la Universitat de València, heterodox ideològic i pensador constant; al seu costat Victòria Camps, professora d'Ètica a l'Autònoma de Barcelona i estel·lar candidata independent pel PSC al Senat en les últimes eleccions legislatives; els acompanya un altre professor, Fabià Estapé, que va remenar les garrofes de l'economia en el seu moment i que ara contempla com les remenen antics alumnes seus de la Universitat. És ell qui obre el foc amb una introducció imprescindible: què és l'estat del benestar.

FABIÀ ESTAPÉ: L'estat del benestar té els seus orígens històrics en les primeres polítiques laboristes a la Gran Bretanya, i consisteix a posar molt més d'èmfasi en la redistribució de la renda que en la producció. L'estat del benestar s'ha basat durant molts anys en oferir a la societat un suport des del bressol fins a la mort, i tot això ha estat possible perquè hi ha hagut una fase insospitada després de la Segona Guerra Mundial de prosperitat capitalista, una fase que podríem situar del 1950 al 1973, quan ve el primer xoc petrolífer que trenca els comptes i crea una situació nova i negativa comparada amb l'anterior. A Espanya l'estat del benestar arrenca d'una situació molt més modesta; va començar curiosament en l'època franquista amb les assegurances per malaltia, i s'ha anat multiplicant sobretot des de l'any 1982, amb la victòria del 28 d'octubre del partit socialista. Arran de la pujada dels socialistes al poder la despesa social es va estendre, i amb unes proporcions insospitades, com és el cas del subsidi d'atur. Subsidi que arran del trist creixement de l'atur s'ha convertit en una sangonera de la Seguretat Social agreujada per la picaresca d'aquest país. Penseu que cada individu que

perd l'ocupació deixa de pagar impostos i passa a cobrar, amb la qual cosa anem desequilibrant la balança. Per això hi ha estudis tècnics que situen de manera precisa l'any 2004 com la data en què la Seguretat Social a Espanya farà fallida.

En l'actual conjuntura jo no diria que la noció de l'estat del benestar està en crisi. El que està en crisi són els mitjans per a aplicar-lo.

VICTÒRIA CAMPS: Jo crec que teòricament el concepte d'estat del benestar sí que està en crisi. En les teories de la justícia s'enfronten dos models d'estat. Un és el model socialdemòcrata, i l'altre és el que avui s'anomena l'anarquisme de dretes, que vol un model d'estat mínim —l'única funció del qual seria protegir els individus els uns dels altres i dels poders externs— però que considera que no és just que hi hagi un estat que distribueixi allò que potser uns individus han guanyat amb el seu esforç i uns altres que són uns ganduls no s'han guanyat. A més, hi ha la percepció popular que l'estat del benestar no arriba a ser just per a tothom, que hi ha uns quants que paguen impostos i uns altres que se n'aprofiten perquè no tenen ganes de treballar.

L'altre dia vam tenir una reunió de grup parlamentari amb Felipe González, que va plantejar una cosa encertada: la crisi econòmica no és conjuntural sinó estructural. Deia que l'estructura de l'estat del benestar actual ja no és la que ha de ser, que és un estat massa gran i que tothom se'n vol aprofitar. No s'ha de dir que no a l'estat del benestar, perquè és la innovació més important del segle XX en matèria de justícia social. Però en canvi sí que l'estat del benestar ha crescut massa i s'ha d'entendre d'una altra manera. El que s'ha de fer a l'hora de redistribuir és afavorir els qui estan pitjor. Això vol dir identificar els qui estan pitjor i prioritzar-los. Però és clar, no fer una distribució igual per a tothom

pot tenir uns costos electorals molt grans.

VICENT FRANCH: La complexitat del problema el fa apassionant. L'estat del benestar forma part d'una determinada cultura com a resposta a les desigualtats socials i a la necessitat d'establir mecanismes d'integració i solidaritat. El que està en crisi és el concepte cultural de l'estat del benestar. El veritable problema és doble: identificar les causes i trobar com se supera la situació actual.

Evidentment ningú no està disposat a fer un sacrifici perquè deixen de prestar-li una sèrie de serveis, no solament la cobertura de l'atur, sinó també la sanitat, l'educació i moltes altres coses. I no hem d'oblidar que totes les administracions, des de la central a les locals, desenvolupen i multipliquen serveis socials de tot tipus: aconsellen la sexualitat, la planificació familiar, t'orienten sobre els estudis que has de seguir... existeix una planificació amb l'objectiu que la gent no trie sinó que vaja per on convé que vaja. I tot això forma part d'una cultura de la desmobilització de la potencialitat social. Però evidentment el seu contrari és cruel: deixar la gent davant d'un estat mínim buscant-se la vida.

EL TEMPS: Hi ha forces polítiques liberals i conservadores que vulguin acabar amb l'estat del benestar per una qüestió de filosofia i no perquè no es pugui mantenir econòmicament?

V. CAMPS: Jo crec que els conservadors d'aquest país en aquest punt no són tan extremistes com les teories demanen que siguin. I tampoc els republicans americans i els conservadors anglesos no són tan extremistes, suposo que perquè la resposta social no els permetria ser-ho. Em sembla que el concepte de l'estat del benestar està assumit, i el que fa falta és un canvi de cultura: que la gent entengui que l'estat del benestar no consisteix que cada individu fa una mena d'estalvi que

Al voltant de la taula, tres visions de fons per a un mateix dilema: Vicent Franch, Victòria Camps i Fabià Estapé.

CARMÉ PUERTOLAS

són els seus impostos i que això li serveix per a tenir uns beneficis ell sol. Desgraciadament això és el que la gent pensa que és l'estat del benestar. La gent diu "jo ja pagaria impostos si em donessin uns serveis millors". Mai no diuen que pagarien si hi hagués més igualtat. El que no hi ha és la cultura de la solidaritat.

F. ESTAPÉ: És per això que la política s'ha de convertir en una pedagogia continuada. I encara que diguin que s'han acabat les ideologies jo veig diferències substancials entre un senyor de dreta i un d'esquerra.

V. CAMPS: Aquesta diferència s'ha de mantenir, i una de les formes de fer-ho és defensar un model d'estat diferent. Ara, em sembla que no hi ha cap polític que en aquests moments pugui defensar l'estat mínim amb totes les conseqüències.

EL TEMPS: Recentment s'ha aprovat una mesura segons la qual no es podrà

rebre el subsidi d'atur mentre es cobri la indemnització, i els sindicats l'han qualificada de mesura "antisocial". Això atempta contra l'estat del benestar?

F. ESTAPÉ: S'està distorsionant el significat de "social" i "antisocial". El que sí que era social era portar a bon terme el programa d'habitatges d'UGT. Això sí que era social. Però el que ha passat vol dir que els sindicats poden tenir fallides com els capitalistes.

V. CAMPS: Sí, i a més tenen un model antiquat. El tipus de reivindicacions que fan potser no s'ajusta a les noves realitats. Qui defensa els joves aturats, per exemple? No hi ha sindicat que els defensi perquè no poden ni estar sindicats. No es pot acusar certes mesures molt concretes de ser antisocials si a la vegada no es fan propostes alternatives globals i responsables.

V. FRANCH: Els sindicats estaven acostumats els darrers anys a unes despeses socials molt altes, i ara veuen que la pri-

mera víctima de la crisi serà precisament la despesa social. Així que reaccionen de la manera que Déu els dóna a entendre: no n'hi ha prou amb manifestacions sinó que hi haurà mobilitzacions. Però el que no faran serà tornar a convocar una vaga general. Jo crec que els sindicats s'acabaran adaptant a les circumstàncies i pactaran sectorialment, per exemple la congelació salarial dels funcionaris, que són els únics que tenen assegurat vitaliciament el seu lloc de treball.

V. CAMPS: A mi em sembla molt bé que el primer salari que es congeli sigui el dels funcionaris, fins i tot el dels interins, que encara que el seu lloc no sigui vitalici de dret sí que ho és de fet. Qui s'atreveix a treure un funcionari interí?

V. FRANCH: Doncs jo crec que no tardarem a veure 200.000 o 300.000 funcionaris interins al carrer. L'estat en fallida ha de traure d'allà on n'hi ha. Quan arriba un moment que els diners per a les despeses corrents ja no es poden traure

X

EL GRAN CONCERT DE

**LLUÍS
LLACH**

X

X

**Un pont de
mar blava**

X

De **Miquel Martí i Pol** i **Lluís Llach**,
amb la participació de **Nena
Venetsanou** (cantant grega) i
Amina Alaoui (cantant àrab)

V

||

ANYS DE 3 I 4

PREMIS OCTUBRE

Dijous, 28 d'octubre de 1993

**23 h. Pavelló Esportiu de la Font de Sant Lluís
València.**

**Venda anticipada: 1700 pts. (oficines de la Caixa de
Catalunya i locals d'Acció Cultural del País Valencià)**

Venda en taquilla: 2000 pts.

d'enloc es va a la política de xoc. I la política de xoc és traure funcionaris interessats. I el pitjor de tot és que totes les reduccions de despeses previstes no poden reduir el dèficit. En realitat el veritable drama és que la socialdemocràcia ha de preparar l'eixida de la crisi perquè el capitalisme continue. I les esquerres socials entenen que això és un servei que es fa a l'adversari, perquè encara veuen l'empresa com una cosa de la qual ells mengen però no de la qual ells participen.

F. ESTAPÉ: En aquests moments s'ha de difondre la idea que les esquerres són molt més eficients per a administrar el capitalisme que les dretes, perquè són més elàstiques a l'hora d'afrontar problemes nous. La gent d'esquerres està molt més preparada per a combinar eficiència econòmica i justícia social. Perquè hi ha una cosa que hem d'acceptar: l'economia de mercat genera desigualtats, i per això hi ha d'haver l'acció correctora de l'estat.

EL TEMPS: Però hi ha hagut mesures que afecten la política social que alarmen la població. Existeix la percepció entre els ciutadans que l'única manera d'assegurar-se el cobrament d'una pensió digna d'aquí a quaranta anys és la contractació d'un pla de jubilació amb un banc. Això seria més que una simple retallada de l'estat del benestar...

V. CAMPS: Home, si s'arribés a aquest extrem evidentment això seria un desmantellament de l'estat del benestar. Però jo no crec que estiguem anant en aquesta direcció, perquè hi haurà noves situacions, coses imprevisibles...

V. FRANCH: Jo crec que l'injuriat marxisme hauria de ser desempolsegat del bagul per tal de fer una mica de perspectiva del que pot venir. El marxisme com a eina de transformació del món ja hem vist on condueix, però com a eina analítica potser s'hauria de desempolsegat. De moment Major, Balladur, Clinton, Kohl i González tenen el mateix problema. Uns el tenen més gros i altres més petit. I les receptes són les mateixes per a tots ells. Es vigilen entre ells i quan volen prendre la mateixa mesura que l'altre analitzen els resultats allà i calculen quins costos tindria ací. Joestic convençut que el Govern espanyol acabarà prenent les mateixes mesures que el francès o l'alemany. Farà el que fan els altres: reduir el subsidi d'atur, fer pagar els medicaments, no intervenir quirúrgicament els fumadors i els bevedors...

EL TEMPS: L'estat del benestar ha creat un individu poc actiu, sense inicia-

CARMÉ PUERTOLAS

Victòria Camps: "No s'ha de dir no a l'estat del benestar, perquè és la innovació més important del segle XX en matèria de justícia social."

tiva i refiat que l'estat li ho solucionarà tot?

V. CAMPS: Un benestar generalitzat que depèn majoritàriament del que l'estat ens dóna sí que fa que la gent no es faci suficientment responsable. L'individu s'ha fet subjecte de dret però no de deures, i està molt acostumat a demanar coses i molt poc acostumat a complir obligacions. Hi ha un tema que a mi em preocupa bastant, que és el del repartiment del treball. La tecnologia provoca que cada cop es necessiti menys gent que tre-

CARMÉ PUERTOLAS

Fabià Estapé: "Privatitzar per privatitzar és pa per avui i fam per a demà. El camí és l'eficàcia."

balli, i potser el treball s'ha de repartir d'una altra manera. I això em sembla que no s'ho planteja ningú.

V. FRANCH: Sí, i acabes de tocar el nus de la qüestió, la creació de nous oficis. Per exemple entre els aturats del sector primari, o entre les persones de la tercera edat. A mi em sembla luctuosíssim que una persona que no es vol jubilar hagi de fer-ho. Però em sembla més luctuós encara que un jubilat s'estiga assegut en un banc d'una plaça o sotmès als plans de l'Insero.

V. CAMPS: És que aquestes serien maneres de compensar la crisi de l'estat del benestar. Fer servir gent que no produeix perquè està aturada o jubilada, fer-los sentir productius, oferint-los la possibilitat de fer coses que actualment només fa l'estat.

V. FRANCH: Sabeu que això forma part del programa de les dretes a França i del Partit Popular a Espanya, i també del programa del president Pujol?

EL TEMPS: La gent entendria que l'estat deixés de prestar serveis com la sanitat o l'ensenyament?

V. CAMPS: En aquest moment l'ensenyament és gratuït fins a una determinada edat, però a ningú no se li acudeix exigir que la Universitat també sigui gratuïta. En canvi amb la sanitat és diferent, perquè la gent sí que pensa que pot exigir qualsevol cosa gratis, i potser no ha de ser així. Hi ha gent que si vol anar a fer-se una operació als Estats Units que els costa trenta milions demana a la Seguretat Social que els ho pagui.

V. FRANCH: O la sanitat pública es gestiona amb criteris de producció o s'ha de privatitzar perquè done bon servei i no siga tan cara. I això sembla una heretgia, però és així. Una cosa que jo no comprenc és per què l'estat no demana auditories per a produir més i millor, i a un cost més barat.

V. CAMPS: Això a la Universitat s'està començant a fer.

V. FRANCH: Mireu, una empresa d'auditories li va proposar a l'alcalde de Nova York un pla per a posar en funcionament l'administració municipal per la meitat dels diners que costava en el pressupost oficial. I no es van atrevir. Les empreses japoneses redueixen costos amb uns sistemes molt efectius i curiosos. I en canvi ací el que es fa és reduir el subsidi d'atur i fer difícil l'adquisició d'aspirines per a la tercera edat. No hi ha imaginació per a abaratir costos.

EL TEMPS: La racionalització del funcionament de l'administració pública

evitaria que s'haguessin de retallar les despeses socials?

F. ESTAPÉ: Home, ajudaria. Davant de l'escàndol del fet que les comunitats autònomes estiguin proporcionalment més endeutades que l'estat central, l'altre dia el president Pujol anunciava que volia reduir el nombre de funcionaris. I davant de l'esglai que això va ocasionar, va afegir que no ho faria com Bill Clinton, sinó més a poc a poc. Jo estic esperant només que comenci amb el poc.

V. FRANCH: És que els capitans de les empreses públiques haurien de tenir algun tipus de responsabilitat, passar comptes.

Em pregunte també si amb la febre col·lectivista i el culte a allò que és públic no haurem destruït les bases de la cultura de la privacitat. L'estat mínim és cruel, però s'ha d'amenaçar amb l'estat mínim. Això obligaria a prioritzar inversions, a reduir el dèficit. I aquesta és la política d'aquella gent que en diem conservadors i insolidaris. I si la política del pacte social no dona resultats vindrà això altre.

V. CAMPS: Es diu que l'estat mínim incentiva. Potser hi ha un punt de raó en això. Hi ha un cliqué que diu que la cosa privada necessita menys diners que la pública, i que un parc privat d'un grup de veïns costa menys diners de cuidar i mantenir que un jardí públic perquè de seguida queda destrossat, perquè la gent no el considera propi.

V. FRANCH: Si tu crees les condicions perquè els individus respecten allò que és públic, ho faran. En canvi, si la gent creu que quan hi ha un policia no es pot fer determinades coses i que quan el policia no hi és aquelles mateixes coses ja es poden fer, doncs anem malament. Els espais públics de lleure s'han de privatitzar per a reprendre la cultura de respecte a allò que és comunitari. En una època en què un sector de la població té la mania de senyalar en els arbres les seues inicials de manera indeleble, un jardí que està farcit de varietats tropicals i arbres inaudits només pot ser preservat o bé amb un policia actuant de repressor, cosa molt desagradable, o bé fent pagar una entrada i exigint a la gent que entre amb corbata.

EL TEMPS: L'estat assistencial ha limitat la iniciativa de la gent?

F. ESTAPÉ: De vegades l'ha desviada. Ara, jo crec que a Catalunya, per exemple, hi ha una realitat com la cooperativista que té molt a dir en aquest moment que ens trobem. I el cooperativisme ja

existeix a Catalunya, no s'ha de crear del no res. Jo he demanat a les empreses, des de l'Institut d'Empresa Familiar fins al Cercle d'Economia, que l'empresari faci pedagogia dins de l'empresa i digui al treballador: escolta, per l'import d'un cigaló et pots assegurar una intervenció quirúrgica el dia de demà.

EL TEMPS: L'estat no identifica prou bé qui realment necessita la seva assistència i qui no?

V. CAMPS: Home, hi ha una certa selecció natural. Qui més utilitza la Seguretat Social és la gent que no té diners per a pagar-se mútues privades. Però aquesta selecció no és suficient, i si l'estat del benestar s'ha de retallar s'ha de fer deixant

CARME PUERTOLAS

Vicent Franch: "L'estat mínim és cruel, però s'ha d'amenaçar amb l'estat mínim."

fora de les prestacions els qui menys les necessiten.

V. FRANCH: Dir que l'assistència ha de ser només per als qui la necessiten de debò suposa admetre que la despesa és excessiva en la resta de gent. Un altre problema és quins efectes fiscals tindria sobre les economies privades el fet que uns tinguen assistència i els altres no. Si traiem de l'assistència la classe mitjana i deixem només els aturats, les persones grans, els menors, etc., resultarà que la classe mitjana i alta estaran pagant uns impostos sense rebre serveis a canvi. Amb la qual cosa els grans perjudicats pel desmantellament de l'estat del benestar serien precisament aquells que el volen desmantellar. Així que jo ja no entenc res.

V. CAMPS: De fet hi ha una classe mitjana més aviat alta que utilitza molt poc les prestacions perquè es paga l'educació dels fills, es paga la medicina, potser té també un pla de pensions... I aquests són els qui protesten de l'estat del benestar perquè no veuen quin és el benefici personal dels impostos que paguen. Però és que la lògica de l'estat del benestar no és aquesta, sinó que tothom que té més del que necessita ho doni als qui tenen menys del que necessiten. Hi ha d'haver gent que pagui més per a rebre menys. I això s'ha de comprendre.

V. FRANCH: Es que aquesta gent en el fons no entén per què ha d'estar mantenint unes persones que, segons ells, no fan el que haurien de fer per tal de superar-se personalment. D'altra banda, jo estic convençut que per a superar un dèficit com el que tenim només es pot fer amb tractaments de xoc. El que passa és que s'ha començat el tractament de xoc pels més febles, exigint congelacions i reduccions de salaris, fent pagar impostos als aturats, etc.; i jo crec que s'hauria de començar d'una altra manera, per exemple privatitzant una part de la sanitat, així tothom apreciaria que l'estat està disposat a arribar fins on calga per a posar fi al dèficit. Que la societat sàpia que les coses van seriosament.

F. ESTAPÉ: A mi em sembla que això de les privatitzacions és un tòpic d'aquests moments. Es vol privatitzar empreses públiques que donen beneficis. A mi em fa molta gràcia això de voler privatitzar Endesa, que aguantava pràcticament tot el dèficit de les empreses públiques de l'INI. Privatitzar per privatitzar és pa per avui i fam per a demà. El camí no és aquest sinó el de l'eficiència, pública i privada. I que les empreses públiques puguin anar a borsa, que siguin cotitzades, que tinguin la religió del benefici i del repartiment de dividends.

V. FRANCH: No és tan senzill. La història del sector públic pesa molt damunt de les espalles de l'estat.

F. ESTAPÉ: Sobre la tan comentada i suposada eficàcia del sector privat, jo voldria recordar la crisi de la banca privada a Espanya que no fa tants anys va portar 51 bancs al Fons de Garantia de Dipòsits, i ens va costar a tots els espanyols un bilió de pessetes. I d'això no se'n parla mai, tu! Ens empenyen amb el dèficit de l'Ajuntament de Mollerussa, i a mi m'escandalitza molt més això dels 51 bancs.

Eduard Voltas